

Edukacja domowa w praktyce ***Home Education in Practice***

ABSTRACT

RESEARCH OBJECTIVE: The aim of this article is to show how parents of home-schooled children fulfil their obligation to provide their children with the conditions necessary for acquiring knowledge outside the school system.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The article presents the results of a quantitative study using a computer-assisted web interview (CAWI) questionnaire conducted on a purposive, non-random sample of parents of children educated at home (N = 886). The analysis covered preferences regarding school choice in the context of home education, the level of involvement of individuals and institutions supporting the educational process, the degree of independence of the child, and the frequency with which they undertake various activities after starting home education.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: The introduction presents the legal framework for home education in Poland and discusses, based on the literature on the subject, ways of practising this form of teaching. The main part of the article consists of an analysis of the results of our own research and the conclusions drawn from it.

RESEARCH RESULTS: Parents who choose home education are primarily guided by a transparent and child-friendly organisation of learning when choosing a school. The various forms of support for the education and socialisation of children offered by the school are relatively unimportant to them. As the length of home schooling increases, there is a growing tendency to manage the education process independently, without interference from external institutions, and as the child gets older, the intensity of parental involvement decreases.

CONCLUSIONS, RECOMMENDATIONS AND APPLICABLE VALUE OF RESEARCH: The rise in homeschooled pupils reflects growing demand for personalised education, though solutions effective in one family may not be universally applicable. Survey results show parents' expectations of schools supporting home education, helping institutions better tailor their provision for homeeducating families.

→ **KEYWORDS:** HOME-SCHOOL, COMPULSORY EDUCATION, CURRICULUM, EDUCATION SYSTEM, SCHOOL

STRESZCZENIE

CEL NAUKOWY: Celem artykułu jest ukazanie, w jaki sposób rodzice uczniów w edukacji domowej realizują przyjęty przez siebie obowiązek zapewnienia dziecku warunków do zdobywania wiedzy poza systemem szkolnym.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: W artykule prezentowane są wyniki badań, w których zastosowano metodę ilościową, wykorzystując kwestionariusz ankiety online (CAWI) na celowej, nielosowej próbie rodziców dzieci uczących się w trybie edukacji domowej (N = 886). Analizie poddano preferencje dotyczące wyboru szkoły w kontekście edukacji domowej, poziom zaangażowania osób i instytucji wspierających proces edukacyjny, stopień samodzielności dziecka oraz częstotliwość podejmowania przez nie różnych aktywności po rozpoczęciu nauki w domu.

PROCES WYWODU: We wstępie przedstawiono ramy prawne edukacji domowej w Polsce oraz omówiono, na podstawie literatury przedmiotu, sposoby praktykowania tej formy nauczania. Zasadniczą część artykułu stanowi analiza wyników badań własnych oraz wnioski z nich wypływające.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Rodzice preferujący edukację domową przy wyborze szkoły kierują się przede wszystkim przejrzystą i przyjazną dla dziecka organizacją nauki. Stosunkowo mało istotne są dla nich różne formy wsparcia procesu edukacji i socjalizacji dzieci oferowane przez szkołę. Wraz z wydłużaniem się stażu w edukacji domowej rośnie tendencja do samodzielnego kierowania procesem kształcenia bez ingerencji instytucji zewnętrznych, a wraz z wiekiem dziecka maleje intensywność zaangażowania rodziców.

WNIOSKI, REKOMENDACJE I APLIKACYJNE ZNACZENIE WPŁYWU BADAŃ: Wzrost liczby uczniów w edukacji domowej odzwierciedla rosnące zapotrzebowanie na edukację spersonalizowaną, przy czym należy pamiętać, że rozwiązania w zakresie edukacji dziecka efektywne w jednej rodzinie nie muszą być uniwersalne. Wyniki badań ukazują oczekiwania rodziców wobec szkół przyjaznych edukacji domowej, co może zostać wykorzystane przez placówki oświatowe do lepszego przygotowania oferty dla rodziców edukujących dzieci w domu.

→ **SŁOWA KLUCZOWE:** EDUKACJA DOMOWA, OBOWIĄZEK EDUKACJI, SYSTEM EDUKACJI, SZKOŁA, PODSTAWA PROGRAMOWA

Wprowadzenie

W świetle polskiego prawa oświatowego edukacja domowa jest spełnianiem przez dziecko obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego lub obowiązku szkolnego/nauki poza placówką (Ustawa..., 2017, art. 37). Zgodę na taką formę nauki wydaje na wniosek rodziców dyrektor szkoły, do której dziecko jest zapisane. Taka decyzja pozwala na spełnianie obowiązku nauki w domu, a szkoła, która wydała zezwolenie, odpowiada za przeprowadzenie rocznych egzaminów klasyfikacyjnych, potwierdzających realizację podstawy programowej przez dziecko. Ponadto rodzice/prawni opiekunowie zobowiązują się do zapewnienia dziecku warunków umożliwiających realizację podstawy programowej

obowiązującej na danym etapie edukacyjnym i do przystępowania przez dziecko do rocznych egzaminów klasyfikacyjnych w każdym roku szkolnym (Ustawa..., 2021).

Przyjęty w polskim dyskursie społecznym termin „edukacja domowa” (z ang. tłumaczenia *home education*) sugeruje, że nauka dziecka odbywa się głównie w domu, jednak wskazane powyżej przepisy prawne nie precyzują, gdzie ani – tym bardziej – jak ma przebiegać proces nauki. W świetle prawa rodzice przejmują w pełni odpowiedzialność za edukację dziecka i organizują ją poza formalnym systemem edukacji. Pozostawiona im jest jednak pełna swoboda w zakresie sposobu realizacji tego obowiązku. Jak w związku z tym stwierdza Marek Budajczak, edukacja domowa jest realizowana zasadniczo w środowisku domowym, ale jednocześnie „przy wykorzystaniu «technologii» i «instrumentarium» dowolnie wybranych lub/i wykreowanych przez rodziców oraz elastycznie dopasowanych do indywidualnej kondycji dziecka oraz konkretnych sytuacji jego uczenia się” (Budajczak, 2004, s. 12–13).

Zaangażowanie rodziców w proces edukacyjny dziecka jest zróżnicowane i zależy od jego indywidualnych potrzeb, konkretnej sytuacji oraz zasobów danej rodziny. Badania prowadzone zarówno w Polsce, jak w innych krajach, w których przepisy prawne dopuszczają edukację domową, pokazują, że rodziny praktykujące ten model nauczania stosują szerokie spektrum podejść – od starannie zaplanowanej metody „nauki w domu” po wysoce nieustrukturyzowaną „edukację bez szkoły”, w której dzieci mają dużą swobodę w zdobywaniu wiedzy. Można więc mówić o eklektycznej mieszance metod nauczania, wykorzystywanych w edukacji domowej. Rodzice korzystają zarówno z gotowych zajęć edukacyjnych oferowanych przez instytucje kultury i edukacji, jak i z platform edukacyjnych oraz pomocy korepetytorów. Często też sami organizują zajęcia dla swoich dzieci, tworząc mniej lub bardziej sformalizowane kooperatywy edukacyjne (Carpenter i Gann, 2016, s. 326; Giercarz-Borkowska 2019, s. 208–301; Szafrańska i Pawlak, 2020; Brabant, 2021; Lendzion, 2025b).

Metodologia badań własnych

Dynamiczny wzrost liczby uczniów objętych edukacją domową (Bosswell, 2021; Lendzion i Wołk, 2023) stał się przedmiotem ożywionej debaty społecznej, co znalazło odzwierciedlenie w rosnącej liczbie publikacji naukowych poświęconych tej tematyce (Mazurek, 2020; Racewicz, 2020; Poruszek, 2020; Szafrańska i Pawlak, 2020). W literaturze przedmiotu szczególnie szeroko opisane są motywy podejmowania tej formy kształcenia (Budajczak, 2004; Lendzion i Wołk, 2023; Murphy, 2012). Obok możliwości indywidualizacji procesu nauczania, sprzyjającej zrównoważonemu rozwojowi dziecka, jako istotny motyw wskazywana jest również krytyczna ocena sformalizowanego systemu edukacji (Budajczak, 2021; Lendzion, 2025a). Oprócz pytań dotyczących motywów wyboru przez rodziców edukacji domowej jako alternatywnej ścieżki edukacyjnej istotne stają się również pytania dotyczące sposobów realizacji ciążącego na nich obowiązku zapewnienia dziecku warunków do zdobywania wiedzy poza systemem szkolnym.

Zbadanie tego właśnie aspektu zostało przyjęte jako główny cel prac zespołu badawczego, kierowanego przez autorkę niniejszego artykułu.

W prezentowanych w tym artykule badaniach zastosowano metodę badań ilościowych z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety online (CAWI). Badanie przeprowadzono w drugiej połowie 2024 r. na celowej, nielosowej próbie rodziców dzieci uczących się w trybie edukacji domowej, zapisanych do trzech szkół wybranych przez zespół badawczy. Wytypowano placówki uznawane za przyjazne edukacji domowej, które spełniają następujące kryteria: są rozpoznawalne w środowisku edukacji domowej, rozpoczęły działalność na rynku edukacyjnym przed pandemią COVID-19, prowadzą szkoły stacjonarne na poziomie szkoły podstawowej i liceum, oferują edukację domową jako jedną z form kształcenia, jak również mają co najmniej 1000 uczniów objętych edukacją domową. Wybrane do badania szkoły posiadały zatem ugruntowaną pozycję na rynku edukacji domowej w Polsce.

Wielkość próby badawczej wyniosła 886 osób. Chociaż badanie nie jest reprezentatywne, niemniej jednak zebrany materiał stanowi wartościowy zasób informacyjny, pozwalający na pogłębioną analizę wybranych aspektów tego zjawiska. Przedstawiona w dalszej części artykułu analiza danych ukazuje postawy rodziców, którzy decydują się na współpracę ze szkołami oferującymi edukację domową w „tradycyjnej formie”, to znaczy z takimi, które nie opierają swojej oferty edukacyjnej głównie na zdalnych platformach, a ponadto organizują stacjonarne egzaminy klasyfikacyjne.

Preferencje rodziców przy wyborze szkoły w edukacji domowej

Zgodnie z obowiązującym prawem oświatowym szkoła, do której uczeń w edukacji domowej jest formalnie zapisany, ma obowiązek nie tylko umożliwić mu zdanie rocznych egzaminów klasyfikacyjnych, ale również zapewnić konsultacje przed egzaminami, zajęcia dodatkowe, pomoce dydaktyczne i materiały edukacyjne (Ustawa..., 2017, art. 37 ust. 4 i 7), a także w razie potrzeby wsparcie psychologiczne i pedagogiczne (Karta Nauczyciela, art. 42d – Ustawa..., 1982). Z tego względu wybór odpowiedniej placówki ma kluczowe znaczenie dla edukacji dziecka. Istotne jest, aby była to szkoła przyjazna edukacji domowej, określana w literaturze przedmiotu mianem „szkoły parasolowej” (Heuer i Donovan, 2017). Są to placówki, które nie tylko otaczają uczniów i ich rodziców pomocą formalną, ale przede wszystkim przyjmują postawę towarzyszenia w procesie nauczania, zamiast ograniczać się tylko do egzekwowania wiedzy (Minczanowska, 2018; por. Mazur i in., 2019).

W celu dowiedzenia się, jakie czynniki skłoniły rodziców do wyboru szkoły, w której ich dzieci realizują obowiązek nauki poza szkołą, umieszczono w kwestionariuszu ankiety rozbudowane pytanie zamknięte, zawierające 20 kategorii różnych czynników, przy czym badanych poproszono o zaznaczenie przy każdym z nich wartości od 1 do 5 na skali (1 – nieistotny, 5 – bardzo istotny) określającej, na ile dany czynnik był/jest istotny przy wyborze szkoły.

Dla większości badanych rodziców najistotniejszymi czynnikami przy wyborze szkoły (wskazania wartości 4 i 5 na skali), w której dzieci realizują edukację domową, jest przejrzysta i przyjazna dla ucznia i rodziców organizacja nauki. Najczęściej wskazywane były: „możliwość zdawania egzaminów przez cały rok” oraz „przejrzystość wymogów (zadań) egzaminacyjnych” (ponad 90% wskazań), a w dalszej kolejności „przyjazna kadra nauczycielska”, „możliwość szybkiego kontaktu z dyrekcją szkoły” (76–83%). Nie bez znaczenia przy wyborze placówki jest również „opinia innych rodziców o szkole” (68%). Co ciekawe, ponad połowa rodziców wskazała również „możliwość zdawania egzaminów stacjonarnie”.

Warto podkreślić, że oprócz kwestii organizacyjnych i opinii innych rodziców o szkole dla $\frac{3}{4}$ badanych rodziców bardzo istotne przy wyborze szkoły były „wartości przez nią promowane”. Interesujące również, że badani wysoko cenią prywatność swojej rodziny – „małą ingerencję szkoły w życie prywatne rodziny” (65,9%). Dla połowy badanych rodziców ważne są takie kwestie jak: „możliwość konsultacji z nauczycielami z poszczególnych przedmiotów” oraz „dostęp do szkolnych platform edukacyjnych”.

W celach eksploracyjnych podjęto również analizę czynników decydujących o wyborze szkoły ze względu na okres przejścia na edukację domową. Wyróżniono dwie kategorie badanych rodziców: tych, których dzieci rozpoczęły edukację domową w 2019 r. i wcześniej, czyli przed pandemią COVID-19 (kategoria objęła 249 badanych – 28,1%) oraz rodziców, których dzieci rozpoczęły edukację domową w latach 2020–2024 (w tej kategorii znalazło się 624 badanych – 70,4%). Rodzice z krótszym stażem częściej jako istotne i bardzo istotne czynniki przy wyborze szkoły wskazywali: „spotkania integracyjne dla dzieci organizowane przez szkołę” (odpowiednio: 36,4% i 22,1%); „zdalne zajęcia edukacyjne, przygotowujące do zdania egzaminów” (36,5% i 21,2%); „możliwość konsultacji z nauczycielami” (56,4% i 42,6%); „dostęp do szkolnych platform edukacyjnych” (54,8% i 39,4%); „bliskość szkoły od miejsca zamieszkania” (41,5% i 28,5%); „stacjonarne zajęcia edukacyjne” (25,8% i 15,6%); „warsztaty edukacyjne” (38,4% i 31,7%) oraz „opinię innych rodziców o szkole” (70,6% i 61,8%). Co ciekawe, rodzice z krótszym stażem w edukacji domowej nieznacznie częściej jako motyw wyboru szkoły wskazywali także „możliwość zdawania egzaminów stacjonarnie” (64,8% i 53,8%).

Można zatem zauważyć, że rodzice z krótszym stażem w edukacji domowej nieco częściej niż rodzice z dłuższym doświadczeniem jako istotne kryterium wyboru szkoły uznawali aktywne wspieranie rodziców przez szkołę w procesie edukacji i socjalizacji ich dzieci. Może to wynikać z ich ograniczonego jeszcze doświadczenia w samodzielnym organizowaniu nauki dzieci poza systemem szkolnym. W przeciwieństwie do nich rodzice z dłuższym stażem znacznie rzadziej deklarowali potrzebę wsparcia ze strony szkoły w tym zakresie. W porównaniu z rodzicami z krótszym stażem częściej natomiast wskazywali jako istotny czynnik wyboru placówki oświatowej na „małą ingerencję szkoły w życie prywatne rodziny” (78,8% wobec 60,4%). Był to też jedyny aspekt, który ci rodzice oceniali jako ważniejszy niż rodzice rozpoczynający tę formę kształcenia.

Organizacja edukacji domowej w środowisku rodzinnym

Jak wynika z przeprowadzonej powyżej analizy, stosunkowo niewielu rodziców, zwłaszcza tych z dłuższym stażem w edukacji domowej, oczekuje aktywnego wsparcia ze strony szkoły w procesie kształcenia swoich dzieci. W jaki zatem sposób rodzice organizują edukację swoich dzieci poza systemem edukacji? Aby się tego dowiedzieć, w kwestionariuszu ankiety zamieszczono pytanie, w którym respondenci mieli ocenić na pięciopunktowej skali stopień zaangażowania różnych osób i instytucji w edukację swoich dzieci (w przerabianie z nimi podstawy programowej) na poszczególnych etapach edukacyjnych (edukacja wczesnoszkolna, szkoła podstawowa – klasy 4–8 oraz liceum).

Analiza danych wykazała, że w opinii badanych rodziców jedynie tradycyjne źródła wiedzy – podręczniki – odgrywają istotną lub bardzo istotną rolę (wartości 4 i 5 w pięciopunktowej skali) w procesie przyswajania materiału, niezależnie od poziomu edukacji (odpowiednio: 66,2%, 81,2% i 68,4% wskazań dla poszczególnych etapów edukacji). Już w klasach 1–3 większość uczniów korzysta z ich pomocy. Należy również podkreślić rolę matki w procesie edukacji, która jest szczególnie istotna na poziomie szkoły podstawowej, zwłaszcza w edukacji wczesnoszkolnej (92,3%). Warto w tym miejscu zaznaczyć, że co trzecia z badanych kobiet wskazała w ankiecie, że nie pracuje zawodowo, a spośród nich 70,0% zadeklarowało, że rezygnacja z pracy wynika właśnie z chęci poświęcenia się wychowaniu dziecka. Rola ojca jest znacznie mniejsza – zaledwie co trzeci badany wskazuje na jego istotny wkład w naukę dziecka na poziomie szkoły podstawowej.

Warto zwrócić uwagę, że na etapie edukacji wczesnoszkolnej rodzice znacznie częściej korzystają z różnego rodzaju warsztatów edukacyjnych, organizowanych przez prywatne i państwowe instytucje niż na późniejszych etapach edukacji. Choć ich udział nie jest wysoki (odpowiednio: 16,9%, 13,1%, 7,7%), to zmieniająca się tendencja ich udziału wskazuje, że im młodsze dziecko, tym częściej rodzice poszukują alternatywnych form edukacji grupowej. Podobna tendencja widoczna jest w przypadku kooperatyw rodzicielskich (9,8%, 7,4%, 2,1%) oraz szkół alternatywnych (5,6%, 3,0%, 1,7%).

W kolejnych etapach edukacji już od klas 4–8 szkoły podstawowej rośnie znaczenie nowoczesnych technologii w procesie nauczania, w tym przede wszystkim stron internetowych (np. wyszukiwarki Google) (27,2%, 55,0%, 69,3%) oraz materiałów wideo publikowanych w mediach społecznościowych (np. YouTube, TikTok) (20,7%, 44,5%, 51,4%). Wzrasta również znaczenie platform edukacyjnych, zarówno tych oferowanych przez szkoły (13,0%, 17,5%, 33,0%), jak i zewnętrznych, dostępnych online, ale ich udział jest znacznie niższy niż zasobów ogólnie dostępnych w sieci (16,9%, 19,5%, 31,9%). Nieznacznie, lecz systematycznie zwiększa się również udział warsztatów edukacyjnych oraz zajęć przedmiotowych online organizowanych przez szkoły (8,1%, 13,1%, 19,3%). Na dalszych etapach edukacji wyraźnie wzrasta także zaangażowanie korepetytorów (7,0%, 17,2%, 28,8%), choć ich udział pozostaje niższy w porównaniu z wykorzystaniem podręczników czy zasobów internetowych.

Opisane tendencje wynikają z dwóch głównych czynników: po pierwsze, ze wzrastającego poziomu trudności materiału, który często przekracza możliwości rodziców

w zakresie jego samodzielnego objaśniania; po drugie, z rosnącej samodzielności uczniów, którzy coraz aktywniej poszukują wiedzy na własną rękę, m.in. w Internecie oraz mediach społecznościowych.

O rosnącej samodzielności dzieci w procesie zdobywania wiedzy, w tym w planowaniu nauki, świadczą odpowiedzi rodziców na pytanie o stopień samodzielności uczniów na poszczególnych etapach edukacji. Na poziomie edukacji wczesnoszkolnej 43,8% rodziców deklaruje, że to oni samodzielnie organizują plan nauki dziecka. W klasach 4–6 odsetek ten spada do 16,0%, a w klasach 7–8 oraz w liceum już tylko nieliczni rodzice (odpowiednio: 4,3% i 1,7%) twierdzą, że ich dzieci nie uczestniczą w planowaniu własnej nauki.

Warto podkreślić, że już na etapie edukacji wczesnoszkolnej część rodziców angażuje dzieci w ten proces. Planowanie nauki wspólnie z dzieckiem (poziom 3 na pięciostopniowej skali) deklaruje 20,4% badanych, natomiast 7,3% wskazuje na prawie całkowitą lub pełną samodzielność dziecka w tym zakresie (poziomy 4 i 5). W klasach 4–6 już 28,8% rodziców zauważa całkowitą lub prawie całkowitą samodzielność dzieci w planowaniu nauki, a w klasach 7–8 odsetek ten wzrasta do 63,4%. Na poziomie liceum 64,0% respondentów deklaruje, że ich dzieci samodzielnie organizują swój plan nauki. Można przypuszczać, w nawiązaniu do wcześniejszych danych dotyczących źródeł wiedzy, że w usamodzielnianiu się uczniów w procesie kształcenia pomagają zasoby edukacyjne dostępne w Internecie, w tym strony internetowe i media społecznościowe, które wspierają młodych ludzi w samodzielnym zdobywaniu wiedzy.

O pozytywnym oddziaływaniu zmiany trybu nauczania z edukacji stacjonarnej na edukację domową na codzienne funkcjonowanie dziecka świadczą odpowiedzi rodziców dotyczące częstości podejmowania przez dzieci określonych aktywności po rozpoczęciu spełniania obowiązku szkolnego poza placówką oświatową. Na pytanie to odpowiedziało 585 respondentów (czyli 66% wszystkich badanych rodziców), których dzieci początkowo uczęszczały do szkoły stacjonarnej, a następnie przeszły na edukację domową. Najczęstszymi zmianami, jakie zauważyli badani rodzice po przejściu dziecka na edukację domową, są: samodzielne rozwijanie własnych zainteresowań (82,6%) oraz samodzielna nauka (80,5%). Oczywiście większa chęć do samodzielnej nauki wiąże się z mniejszą niechęcią wobec niej, aż dwie trzecie badanych rodziców zauważyło, że ich dzieci rzadziej wyrażają niechęć do nauki. Dzieci uczące się w domu częściej sięgają również po książki – zadeklarowało to 58,8% respondentów. Kolejną istotną zmianą w zachowaniu dziecka po przejściu na edukację domową jest częstsze spędzanie czasu z rodzicami i większe zaangażowanie w życie rodzinne. Prawie ¾ badanych wskazało, że ich dzieci częściej spędzają z nimi czas, a ⅔ częściej uczestniczy w życiu rodzinnym.

Jednym z częstych zarzutów stawianych edukacji domowej jest obawa, że dzieci pozostawione bez stałej opieki będą częściej spędzać czas w mediach społecznościowych lub grając w gry komputerowe, jednak badani rodzice nie podzielają tej opinii. Ponad połowa z nich (58,3–60,5%) po przejściu dziecka na edukację domową nie zauważyła zmian w zakresie korzystania z gier komputerowych, mediów społecznościowych ani kontaktów online ze znajomymi. Co więcej, blisko ⅓ respondentów wskazała,

że ich dzieci wykonują te czynności rzadziej niż wcześniej. Nie potwierdza się również zarzut dotyczący izolacji społecznej dzieci uczących się w domu. Prawie połowa badanych rodziców (45,6%) nie zauważyła zmian w częstotliwości kontaktów swoich dzieci ze znajomymi, a 37,5% zadeklarowało, że kontakty te nawet się nasiliły.

Powyższe wyniki, wskazujące na wzrastającą samodzielność dziecka w planowaniu nauki oraz malejącą niechęć do samodzielnego zdobywania wiedzy, korespondują z wynikami badań prowadzonych w krajach anglosaskich. W jednym z nich młode osoby w wieku powyżej 16. roku życia wskazały, że dzięki nauce w trybie edukacji domowej nabyły umiejętności zarządzania czasem oraz wyznaczania celów i planowania ich realizacji. Ponadto młodzi ludzie zgodnie podkreślali, że dzięki edukacji domowej zwiększyła się ich motywacja do nauki, a tym samym wzrosło ich zaangażowanie i zainteresowanie własną edukacją, zdobywaniem i poszerzaniem wiedzy. Samostanowienie i silna wewnętrzna motywacja do podjęcia działań, zwłaszcza w zakresie nauki, jest jednym z najważniejszych efektów uczenia się w trybie edukacji domowej (Sakarski, 2023; por. Lendzion, 2025b). Jak wskazują badania anglosaskie, dzieci w edukacji domowej wykazują się pewnością siebie, motywacją do poszukiwania odpowiedzi na nurtujące je pytania, elastycznością myślenia i kreatywnością, są dociekliwie i nie boją się bycia „innymi” (Neuman i Guterman, 2016).

Podsumowanie

Rodzice, którzy decydują się na podjęcie edukacji domowej, często muszą się zmierzyć z nieprzychylnym stanowiskiem najbliższego środowiska – rodziny, znajomych, a zwłaszcza środowiska zawodowo związanego z oświatą – pedagogów czy dyrektorów szkół (Wenklar, 2013; Giercarz-Borkowska, 2019, s. 157–158). W dyskursie społecznym pojawia się opinia, że rozczarowani szkołą rodzice bezrefleksyjnie zabierają dzieci z systemu edukacji, chcąc je w ten sposób chronić przed porażką edukacyjną. Warto jednak podkreślić, że jak wskazują badania psychologów, „wyjście poza ramy uznanego kulturowo systemu edukacyjnego wymaga pewności siebie i odwagi [...]. Z wyników wyłania się obraz rodzica podejmującego ED z silną nadzieją na sukces, dużą siłą woli, umiejętnością znajdowania rozwiązań, stabilnego emocjonalnie i o wysokim poziomie intelektu” (Rękosiewicz, 2022, s. 100). Edukacja domowa może być zatem postrzegana jako forma „konstruktywnej krytyki». Jest bowiem ekspresją niezgody na określony typ działań edukacyjnych z jednoczesną propozycją stosowania w ich obrębie innych rozwiązań” (Nalaskowski, 2001, s. 73).

Przywołane w niniejszym artykule wyniki badań potwierdzają powyższą tezę. Większość rodziców, decydując się na edukację domową, oczekuje od szkoły, w której dziecko będzie zdawać roczne egzaminy kwalifikacyjne, akceptacji wybranej przez nich ścieżki edukacyjnej dla dziecka. Przy wyborze szkoły kierują się przede wszystkim przejrzystą i przyjazną dla ucznia i rodziców organizacją nauki. Stosunkowo mało istotne są dla nich różne formy wsparcia procesu edukacji i socjalizacji dzieci w postaci warsztatów

i szkolnych platform edukacyjnych czy spotkań integracyjnych. Im dłuższy staż w edukacji domowej, tym rodzice bardziej stawiają na samodzielne kierowanie nauką dzieci, bez ingerencji instytucji zewnętrznych. Edukacja domowa, jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, często z upływem czasu staje się „stylem życia” dla całej rodziny (Głazewska, 2018; Giercarz-Borkowska, 2024).

Rodzice decydujący się na edukację domową w elastyczny sposób dostosowują metody pracy do możliwości swoich dzieci. Im młodsze dzieci, tym więcej poświęcają im swojej uwagi, a także organizują zajęcia w instytucjach edukacyjnych. Im dzieci starsze, tym bardziej udział rodziców w organizowaniu ich edukacji maleje; uczniowie stopniowo sami przejmują kontrolę nad własną edukacją. Samodzielności uczniów w nabywaniu wiedzy niewątpliwie sprzyja dzisiaj bogata w zasoby edukacyjne przestrzeń internetowa – od platform edukacyjnych, przez kursy, blogi, po filmy na YouTube. Warto jednak na koniec podkreślić, że metody edukacyjne wypracowane w jednej rodzinie niekoniecznie będą efektywne w innej. Nie ma jednego uniwersalnego wzoru dla wszystkich rodzin, bo – jak wynika z samej idei edukacji domowej – jest to edukacja spersonalizowana.

Warto także pamiętać, że chociaż zaprezentowane powyżej badania nie są reprezentatywne dla wszystkich rodziców pozostających w edukacji domowej w Polsce, to jednak w jakimś mierze są reprezentatywne dla rodziców realizujących edukację domową w szkołach od dawna przyjaznych edukacji domowej, oferujących edukację domową w „tradycyjnej formie”, to znaczy w takich, które nie opierają swojej oferty edukacyjnej głównie na zdalnych platformach oraz organizują stacjonarne egzaminy klasyfikacyjne.

BIBLIOGRAFIA

- Bosswell, A.R. (2021). Homeschooling and Learners' Academic Achievement: Evidence from the United States of America. *Journal of Education*, 4(5), 25–36.
- Brabant, C. (2021). Éduquer sans l'école: qui? pourquoi? comment? Résultats d'enquêtes en territoires francophones. *Éducation et sociétés*, 45(1), 97–122.
- Budajczak, M. (2004). *Edukacja domowa*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Budajczak, M. (2021). Edukacja domowa wobec pierwszych „fal” plagii XXI wieku. *Studia z Teorii Wychowania*, 12(3), 23–34.
- Carpenter, D. i Gann C. (2016). Educational activities and the role of the parent in homeschool families with high school students. *Educational Review*, 68(3), 322–339.
- Giercarz-Borkowska, M. (2019). *Edukacja domowa jako alternatywa edukacyjna dla dzieci zdolnych*. Wydawnictwo Teksty.
- Giercarz-Borkowska, M. (2024). Współczesna edukacja domowa w Polsce – zmieniające się potrzeby i możliwości. *Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne*, 33(1), 29–41.
- Głazewska, A. (2018). *Edukacja domowa jako styl życia*. Iosephicum.
- Heuer, W. i Donovan, W. (2017). *Homeschooling: The ultimate school choice*. Pioneer Institute.
- Lendzion, K. (2025a). I co z tą socjalizacją? Opinie rodziców uczących dzieci w domu na temat socjalizacji w edukacji domowej. *Studia z Teorii Wychowania*, 16(1), 277–292.
- Lendzion, K. (2025b). „Odzyskałem swoje życie...” – edukacja domowa jako przyjazna forma edukacji dla ucznia i jego rodziny w opinii badanych rodziców. *Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne*, 33(1), 55–70.

- Lendzion, K. i Wołk, A. (2023). Dlaczego rodzice edukują dzieci w domu? *Rocznik Nauk Społecznych*, 15(51), 51–69.
- Mazur, P., Rochowska, I. i Klackova, B. (2019). The issue of homeschooling in Poland, the Czech Republic and Slovakia from perspective of parents of homeschooled children. *The New Education Review*, 58(4), 54–71.
- Mazurek, E. (2020). Ewaluacja w edukacji domowej. *Kwartalnik Pedagogiczny*, 65(1/255), 65–81.
- Minczanowska, A. (2018). Homeschooling po polsku, czyli kilka refleksji o stanie edukacji domowej w Polsce. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*, 13(4), 129–140.
- Murphy, J.F. (2012). *Homeschooling in America: Capturing and assessing the movement*. Corwin.
- Nalaskowski, A. (2001). Obsesja alternatyw? *Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja*, 4, 71–76.
- Neuman, A. i Guterman, O. (2016). The clash of two world views – a constructivist analysis of home educating families' perceptions of education. *Pedagogy, Culture and Society*, 24(3), 359–369.
- Poruszek, M. (2020). Edukacja domowa – ucieczka od zdalnego nauczania czy społeczno-wychowawcza potrzeba? *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 4, 17–31.
- Racewicz, M. (2020). Analysis of legal acts regarding home education in Poland – historical approach. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 39(3), 106–117.
- Rękosiewicz, M., Choina, R., Chojnack, M., Hoffman, M., Izbaner, M., Izydorczyk, K., Kluczyk, K., Kulesa, J., Łazarów, N., Rusnak, D., Sakrajda, M., Wałkowiak, M., Wieczór, M., i Żelichowska, D. (2022). Psychologiczne uwarunkowania podejmowania edukacji domowej. *Kultura i Edukacja*, 1(135), 86–103.
- Sakarski, G. (2023). Evaluation of homeschoolers' soft skills: Initial survey results. W: *Recovering Education: Using the Experiences and Learning Acquired to Build New and Better Education Systems BCES Conference Books, 2023* (t. 21, s. 117–123). Bulgarian Comparative Education Society.
- Szafrńska, A. i Pawlak, J. (2020). W poszukiwaniu lepszych możliwości kształcenia dla własnego dziecka. Edukacja domowa z perspektywy rodziców. *Przegląd Pedagogiczny*, 1, 203–218.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela. (1982). Dz. U., nr 3, poz. 19.
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku – Prawo oświatowe. (2017). Dz. U., poz. 59.
- Ustawa z dnia 17 marca 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe. (2021). Dz. U., poz. 762.
- Wenklar, K. (2013). Edukacja domowa – pięć najczęściej stawianych pytań. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*, 8(4), 109–117.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Source of funding

Lack of funding sources.

Disclosure statement

No potential conflict of interest was reported by the author(s).